

TƯ DUY KINH TẾ HAY LÀ CÁI “TÂM” CỦA TRẠNG BỪNG

□ NGUYỄN NGUYỄN

Năm sáu chục năm trước đây và ngược lên xa xưa hơn nữa, khi tơ lụa của phương Tây chưa tràn lấn thị trường nước ta, khắp nơi trong Nam ngoài Bắc, hầu như không mấy ai không biết đến giá trị của một thứ hàng tơ dệt tên gọi “lụa Bùng”. Nam giới dùng lụa Bùng làm khăn đội đầu, phụ nữ dùng lụa Bùng để may áo dài, áo lụa, mặc coi vừa sang vừa đẹp, vì lụa mặc bóng và mịn, lại có độ chày.

Lụa Bùng đẹp tốt nức tiếng gần xa. Dân làng Phùng Xá tức Kê Bùng, huyện Thanh Thất, tỉnh Sơn Tây rất tự hào về cái mặt hàng tơ đã trải qua thử thách hàng mấy trăm năm, đồng thời bà con lại cũng rất hãnh diện về ông tổ của nghề dệt lụa tức Trang nguyên Phùng Khắc Khoan. Đã là người Kê Bùng thì không đời nào lại không thuộc, không nhớ cái sự tích ông Trang Bùng khi sang sứ Tàu, nhân đi tham quan tỉnh Tứ Xuyên thấy một xưởng dệt nhiều mặt hàng tơ, ông bèn tìm cách lưu lại để hàng ngày đến xưởng dò hỏi, xem xét, ròng rã gần bảy tháng trời mới thấu đáo, mới nắm được những kỹ thuật chế biến tơ dệt cửi, bí mật ghi chép tỉ mỉ thành một cuốn sách nhỏ, đem về nước rồi tổ chức truyền bá, chỉ dẫn cho người làng Bùng thực hiện thành công.

Từ điển Văn Học tập II (Nhà XB Khoa Học Xã hội) trang 228, 229, 230, giới thiệu về Phùng Khắc Khoan (1528 - 1613) với sự nghiệp chính trị và sáng tác văn học, còn nói ông hằng quan tâm đến công nghệ, nông nghiệp... “ Phùng Khắc Khoan tài kiêm văn võ, trên các lĩnh vực chính trị, quân sự, kinh tế, ngoại giao, văn hóa... đều có những cống hiến xuất sắc được người đương thời coi là loại ” nhân vật đệ nhất“, về sau được tôn xưng là Trang Bùng với nhiều giai thoại truyền thuyết...”

Vậy ít nhất ở đây, như ta đã thấy, Trang Bùng, ông tổ của nghề dệt lụa Bùng; và cũng do truyền thuyết nên

sách vở, tư liệu nhiều chỗ còn nói sau khi hoàn thành sứ mệnh, trên đường trở về, đi qua một cánh đồng, thấy dân địa phương đang bẻ bắp (ngô) và nhổ cây đậu tương là hai thứ nông sản mà thuở ấy nước ta chưa canh tác vì không có hạt giống, nhận ra được giá trị của chúng, ông liền bỏ tiền ra mua mỗi thứ ít hạt, mục đích đem về làm giống, nhưng ở đó không dám bán vì triều đình nhà Minh đã có lệnh cấm không ai được đem hạt giống ra khỏi đất nước họ. Dầu vậy, Trang Bùng vẫn tìm cách tranh thủ để mua kỳ được ít hạt bắp cũng như hạt đậu tương. Qua cửa ải Nam Quan, lính Tàu khám xét nghiêm ngặt khiến bản thân Trang Bùng phải giấu gói hạt giống trong người mới đi thoát khỏi. Nên nhớ rằng, Trang nguyên Phùng Khắc Khoan chuyến ấy là chánh sứ của sứ bộ sang Kim Lăng cầu phong cho vua Lê, nghĩa là một chuyến đi sứ với nhiệm vụ cực kỳ phức tạp, khó khăn.

Nhưng Trang Bùng, một trí thức tiêu biểu của thời đại, một đầu óc lớn, một tầm nhìn xa, ông không chỉ nhằm hoàn thành sứ mạng được giao, mà còn nghĩ tới tương lai ấm no của bà con xóm làng, cái giàu có của đất nước xứ sở. Giả thiết rằng cuốn sách nhỏ ghi chép những kỹ thuật chế biến tơ và dệt tơ, hoặc là mớ hạt giống mua giấu, cả hai, hoặc một trong hai thứ không may bị triều đình nhà Minh phát hiện, thì chẳng hay vị trí và thân thế của ông Trang Bùng sẽ bị quyết định ra sao.

Đi sứ Tàu, trong lịch sử bang giao, các sứ bộ Việt Nam trải các triều đại chưa từng phải thi hành nhiệm vụ điều nghiên về kinh tế, quốc phòng. Nhưng Trang nguyên Phùng Khắc Khoan, không cần nói về tài ứng đối, chỉ riêng sự nhạy bén và lo lắng cho cái ăn cái mặc của bao nhiêu triệu con người trong nước, ông cũng quá xứng đáng để đời tôn xưng ông là Ông Trang. ●

NN.